

СТАНОВИЩЕ

- От: доц. д-р Донка Мангачева, Катедра „Испанистика“, Факултет по класически и нови филологии, СУ „Св. Климент Охридски“
- За: дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.1. *Филология, Романски езици*, научна специалност *Приложна лингвистика и стилистика – Испански език*
- Тема: “El español especializado en el ámbito de la diplomacia y las relaciones internacionales” („Специализираният испански език в сферата на дипломацията и международните отношения“)
- Автор: ас. Даниела Витанова, Катедра „Западни езици“, Факултет по класически и нови филологии, СУ „Св. Климент Охридски“

Данни за процедурата

Със заповед № РД-38-301/17.06.2025 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ съм определена за член на научното жури по защита на горепосочения дисертационен труд, а с Протокол № 1/19.06.2025 г. от заседанието на научното жури – да представя становище.

Предадените от кандидата материали отговарят на нормативните разпоредби в ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и ПУРПНСЗАДСУ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Авторефератът отразява точно, вярно и изчерпателно съдържанието на дисертацията. Представените публикации отговарят на минималните национални изисквания за научна дейност.

Преценка за дисертационния труд

Трудът на ас. Даниела Витанова е посветен на сериозна, актуална, сложна и притегателна тема.

Сериозна, защото е тясно свързана с висшия пилотаж в международните отношения, а именно дипломатическата комуникация, ориентирана към постигане на външнополитически цели, с отстояване на национални интереси на фона на хармонично глобално сътрудничество, ползотворен диалог и постоянно утвърждаване на държавния престиж.

Актуална, защото обхваща нишова, хомеостатична материя, подхранвана от променливи на обществения живот и същевременно от константи, „недогледани“ от лингвистиката поради тяхното своеобразие и някак елитарна дистанция от всекидневието.

Сложна, защото потапянето в подобна проблематика изисква усет към изящната словесност, дълбоко познаване на отношението между текст, контекст и подтекст, безпристрастна оценка на условията и способите за ефективно въздействие в деловото и публичното говорене, както и постоянно пренастройване на оптиката от микроскопска глъбина до телескопична висина.

Притегателна, защото предполага откривателство в масиви от изразни средства, принадлежащи на различни равнища и планове, и вникване в много фини категории и механизми на езиковата употреба, впрегнати в изтъкването на представи, нагласи, равносметки, решения и т.н. Това значи докосване до един пласт на съзнанието, където действителността губи нагледност и повече от всякога е нужно мисловно надграждане на сетивното с предполагаемото.

Монографията има изключително стройна и логична структура и обхваща въведение, четири глави, заключение и литература (общо 224 с.).

Уводът внася точна, компактна и бистра картина на работата – аргументирана е релевантността на темата, открити са общият замисъл и обектът на изследване, артикулирани са основната цел и конкретните задачи за постигането ѝ, очертана е структурата на изложението, изяснена е приложената

методология и е описан емпиричният материал. Екскерпираните източници съставляват внушителен, разносъставен корпус, от него само в изложението са приведени над 400 примера. Разпределението на съдържанието по глави съответства напълно на програмираните задачи и този подход към визирания феномен придава кристална прозрачност на осъществения замисъл.

Първият раздел, в качеството на теоретична основа, налага дисциплинарните рамки и откроява дипломатическия испански език като функционален стил със специфични характеристики и особена, отличителна изразност, в която се синтезират яснота, прецизност, рафинираност и ритуалност. Към тези постановки по-късно ще се вляят разсъжденията върху учтивостта като гръбнак на дипломатическото общуване – не декоративен баласт, а насъщен баланс между актори на една социално и интернационално значима плоскост, които разменят послания с неизменен реверанс към традицията и обет към бъдещето.

Тук е предначертан и последващият анализ на двете форми на дипломатическата реч – писмена и устна, на този етап с абстрахиране на изначалните им еталонни признаци. Разсъжденията се съсредоточават върху книжовната реализация, с нейната протоколна издържаност и по-строги композиционни критерии, за да се разгърнат после върху живото, произнасяното слово, с неговата дифузност и широка амплитуда – от пълна церемониалност до неподозирана ситуативна раздвиженост.

Във втората глава, която е концептуален връх в работата, са центрирани контрастно две ключови явления в дипломатическия дискурс – аргументацията и манипулацията (вкл. демагогията). Те са представени като дискурсивни тактики, обвързани неотклонно със стремежа към резултатно въздействие върху диспозицията и мотивацията на ответната страна, но действащи на различен принцип и в конкретни условия. Разликите между тях са, общо взето, процедурни: аргументацията изисква открита сцена и спор (поне задочен) с адресата и подплатява заявяването на становище с рационални, уместно нанизани доводи;

манипулацията „работи“ задължително под камуфлаж, като залага и на емоционалния отклик и разчита на превратности, на грешки (заблуди, самоизмами) в интерпретацията; демагогията вече е „патология“ на манипулацията, защото в задкулиското управление се намесва лъжата и се получава не просто изкривяване, а деградиране на процеса на убеждаване. По тези базисни въпроси е изразена ясна собствена позиция, подкрепена с обилен и ярък илюстративен материал. Споделям разграниченията, приети от авторката, и наблягам, че подобна изчистена подредба на понятията не е обичайна в известната специализирана литература. Сигурна съм, че представената тук научна картина е попълвана и сглобявана късче по късче, отделно е многократно мерена и изпитвана, за да може абстракцията да добие сегашния си достъпен и стегнат вид. Изложението е задълбочено, систематично и изчерпателно и поднася непротиворечиви изводи в подкрепа на тезата, че стратегическата величина на убеждаването е в сърцевината на дипломатическата комуникация. Важно е заключението, че в това поле манипулацията е неутрален прийом, оправдан с отговорната комплексна мисия, която влече към ненатрапчив и предразполагащ контакт със събеседника. Затова трактовката на феномена се оттласква категорично от битовото тълкуване като злоупотреба с доверието на ответната страна.

Третата глава и четвъртата глава имат много допирни точки, тъй като засягат прагмастилистични явления, налични и в двете форми на дипломатическата речева продукция, но с нееднаква степен на открояване, което позволява поетапно развитие на обобщенията върху езиковия потенциал и реалната житейска практика. В началото вниманието е насочено към писмената документация и кореспонденция, където проличава пълностойно функционалният спектър на лексикално-граматичните разрези (с отчитане на честотността и релевантността на описваните случаи). Сред изтъкнатите параметри е и адекватният и сполучлив подбор на изразни средства, съобразен, от една страна, с устойчивите характеристики на дипломатическия дискурс и осезаемите институционални роли

на участниците във взаимодействието, а от друга, с вариращото насрещно планиране в комуникативния епизод. Вече в пределите на устното слово се наблюдават доста по-голяма свобода и креативност, недопустими в архитектурата на длъжностния писмен текст, съответно се регистрира и описва щедър набор от стилистично обогатени възможности. Този хоризонт позволява да се пристъпи към деликатно разслояване на регистрите в общуването. На фокус първо е безупречната, стерилна официалност, кодирана в устоите на дипломатията като историческо социално постижение. В противоположния край е блестящото ораторство с непринуден, понякога задушевен тон, стихийна фигуративност и прочувствени възвания. Преходът всъщност е запечатал разчупването на самата сфера на дипломатическа дейност, която е априори плод на конвенции и влече нормативно предписани очаквания. Днес тя се радва на бърз, непревзет, едва ли не свойски досег с публиката – постлан от духа на времето, от парадигмата на дължима всеизвестност, улеснен и повлиян от супермоцностите на модерните медийни и комуникационни канали. Успоредно с това се променя и специализираният испански език – той се разхерметизира полека под напора на настоящето, но засега без да губи своята идентичност, своя фундамент на ред и етикет. Това са измерения на една калена социална рутина, надраснала изконната си инертност.

Заключението поднася в плавен и концентриран вид споделените в хода на изследването впечатления и натрупаните изводи. Библиографията е богата, отбрана и респектираща.

От приносните моменти за мен са особено ценни: първенството и уникалността на изследването, както в едър мащаб, така и в рамките на испанистиката въобще; солидната теоретична програма като надеждна отправна база за още лингвистични търсения; дескриптивната пространност и цялостност; високата приложна стойност в подготовката на кадри и експерти в дипломатията. Фактът, че работният език е испански, проправя път към много по-обеман кръг от читатели и препоръчвам текстът да бъде публикуван.

В заключение, този ръкопис не е редово академично произведение, вид реквизит за придобиване на степен – той е труд и творба в истинския смисъл на думите. В него е вложено всеотдайно усърдие, проявена е нравствена сила, съвест и забележителна воля. Прелят е огромен опит, дълго зрели идеи и знания, натоварени са възделения, родена е качествена новост. Има класа – както на умозрителното равнище, така и в прекрасния изказ. И рядко срещано съзвучие по изтънченост на емпирията, проблематиката, личността на учения и неговия почерк.

Моите адмирации към ас. Даниела Витанова и научния ръководител проф. д.ф.н. Евгения Вучева!

Заключение

Подкрепям присъждането на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление *2.1. Филология*, докторска програма *Романски езици*, научна специалност *Приложна лингвистика и стилистика – Испански език* на същата ни колега Даниела Витанова и приканвам почитаемото научно жури да се присъедини към оценката ми.

гр. София, 30.07.2025 г.

доц. д-р Донка Мангачева